

# Kirkon teologikoulutustoimikunnan toimintakertomus 2019

## 1. Toimikunnan jäsenet ja tavoitteet

### *Toimikunnan jäsenet*

Toimintakaudella 2019-2020 piispainkokouksen asettamaan kirkon teologikoulutustoimikuntaan kuuluivat Porvoon hiippakunnan piispa Björn Vikström (25.10.2019 alkaen piispa Bo-Göran Åstrand; pj.) sekä piispainkokouksen nimeäminä edustajina Kirkon koulutuskeskuksen johtaja, TT Kari Kopperi, Kirkon koulutuskeskuksen koulutussuunnittelija Eeva Salo-Kopperi, Mikkelin hiippakuntadekaani, TT Marko Marttila ja piispainkokouksen teologinen sihteeri, TT Anna-Kaisa Inkala (vpj.).

Yliopistojen teologisten tiedekuntien nimeäminä edustajina toimivat Helsingin yliopistosta varadekaani, professori Tuula Sakaranaho ja suunnittelija (työelämäyhteydet) TM Timo Ävist (työryhmän sihteerinä), Itä-Suomen yliopistosta yliopistonlehtori TT Heikki Salomaa (1.8.2019 alkaen yliopistonlehtori TT Suvi Saarelainen) sekä Åbo Akademista tutkimusjohtaja TD Anni Maria Laato.

Piispainkokouksen pyynnöstä Suomen kirkon pappisliitto nimesi edustajakseen toimikuntaan asiantuntija Vesa Engströmin ja Kirkon alat ry edustajakseen toiminnanjohtaja Paula Aaltosen vuoden 2017 alusta lukien.

Opiskelijajärjestöjen nimeäminä jäseninä työskentelyyn osallistuivat: teol. kand. Miikka Tarpeenniemi (TYT, Helsingin yliopisto), teol. yo Misa Lehtinen (Fides Ostiensis, Itä-Suomen yliopisto) ja teol. stud. Anni Vaenerberg (Teologiska Studentföreningen vid Åbo Akademi). Opiskelijajärjestöjen varajäseninä olivat Arttu Lindroth (TYT), Henna Savela (FO) ja Alexander Rönnblad (TSF). Toimikunta piti toimintakauden aikana kolme kokousta 13.2., 22.5. ja 12.11.2019. Toimikunta piti helmikuun kokouksen Itä-Suomen yliopiston tiloissa Joensuussa sekä toukokuun ja marraskuun kokoukset Kirkkohallituksen tiloissa.

### *Toimikunnan tavoitteet*

Kirkon teologikoulutustoimikunnan työskentelyn perustana on piispainkokouksen vuonna 2001 määrittelemä työjärjestys tavoitteineen. Uusi työjärjestys on hyväksytty piispainkokouksen syysistunnossa 2008 ja se on tullut voimaan 1.1.2009. Vuoden 2019 toiminnalle asetettiin kolme tavoitetta, jotka ovat:

#### **1. Koulutuksen seuranta ja arviointi työelämänäkökulmasta**

Teologiset tutkinnot ovat muuttuneet kaikissa kolmessa yliopistossa huomattavassa määrin. Seurataan teologisten tutkintojen työelämärelevanssia kirkon näkökulmasta toimimalla yhteistyöfoorumina ja linkkinä kouluttavien laitosten ja kirkon välillä. Arvioidaan ja seurataan erityisesti tutkintojen ja koulutuksen uudistamiseen, työelämäjaksojen kokonaisuuteen ja papin kelpoisuuteen sekä ydinosaamiseen liittyviä asioita.

#### **2. Teologisen alan opiskelijarekrytointin ja työllistymisen seuraaminen**

Kehitetään yhteistyötä sekä aktiivista ja jatkuvaa yhteydenpitoa teologeja kouluttavien ja työllistävien tahojen kanssa. Rekrytointitoiminnan tuen kannalta on tärkeää, että teologeja kouluttavat, teologeja työllistävät ja työllistymistä tukevat tahot sekä kokonaiskirkko tekevät yhteistyötä. Pyritään yhteistyössä kirkollisten alojen ammattiliittojen kanssa parantamaan valmistuvien teologien (myös ns. generalistien) mahdollisuuksia työllistyä koulutustaan vastaaviin tehtäviin.

#### **3. Opiskelijoiden spiritualiteetin ja kirkollisen identiteetin tukeminen**

Varataan toimintakauden talousarvioon määrärahat opiskelijajärjestöjen järjestämän toiminnan tukemiseen 4000 €. Tuetaan piispojen tiedekuntavierailuja, joita opiskelijajärjestöt organisoivat. Arvioidaan työelämäjaksoista ja muista työelämän oppimisympäristöistä saatua palautetta sekä kirkon ja opiskelijoiden yhteyksiin liittyviä hankkeita.

Toimintasuunnitelmassa korostuu teologisissa tutkinnoissa viime vuosina tehtyjen huomattavien uudistusten seuraaminen kaikissa kolmessa yliopistossa. Tarkoituksena on tarkastella pitkäkestoisesti tutkintojen ja koulutuksen uudistamisen vaikutuksia osaamiseen työelämässä. Tärkeää on myös jatkaa valmistuvien teologien työllistymisen edistämistä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

## 2. Toimikunnan työskentely

### 2.1 Koulutuksen seuranta ja arviointi työelämänäkökulmasta

Ammatillisen koulutuksen raportti (AKR) vuodelta 2019 antaa perustiedot teologikoulutuksen tarkastelulle erityisesti kirkkoyönantajan näkökulmasta. Ammatillisen koulutuksen raporttiin on kerätty vuosittaiset tiedot koulutukseen ja kirkolliselle alalle hakevien, alalla opiskelevien ja alalle valmistuvien määristä sekä oppilaitosten näkemyksiä koulutuksen toteutumisesta ja opiskelijoiden työllistymisestä sekä jatkokoulututtamuksesta.

Viimeisen kolmen vuoden aikana kiinnostus teologikoulutusta kohtaan on vähentynyt, mikä on näkynyt hakijamäärien pienentymisenä. Vuonna 2019 teologikoulutuksen aloitti 272 opiskelijaa, mikä oli noin 7 % enemmän kuin vuonna 2018, jolloin koulutuksen aloitti 254 opiskelijaa (vuonna 2017: 226 opiskelijaa). Teologisten tutkintojen suorituspäämäärä näyttää hiukan vähentyneen (TM, TL ja TT): vuonna 2019 teologisen tutkinnon suoritti 195 opiskelijaa, mikä on merkittävästi vähemmän kuin 2018, jolloin tutkinnon suoritti 221 opiskelijaa (2017 valmistuneita 220). Helsingin yliopistossa valmistuneista teologian maistereista vuonna 2019 41,5 % valmistui A1-linjalta, joka antaa kelpoisuuden Suomen ev.-lut. kirkon virkaan. A1-linjalta valmistuneiden osuus on laskenut vuodesta 2017 alkaen, mutta vuonna 2019 osuus jäi poikkeuksellisen pieneksi vähäisen valmistuneiden määrän vuoksi, kun prosentuaaliset osuudet vaihtelevat herkemmin.

Vuonna 2019 papiksi vihittiin 80 ylemmän teologisen korkeakoulututkinnon suorittanutta, mikä on tätä nykyä keskimääräinen lukumäärä vihkimyksiä. Edellisenä vuonna vihkimyksen sai 83 tutkinnon suorittanutta. Rakenneuutukseen varautuminen ja uhka heikkenevästä taloudesta ovat syynä siihen, että seurakunnat ovat olleet hyvin varovaisia virkojen ja sijaisuuksien täytössä.

Tiedekuntien koulutuksen uraseurannassa selvitettiin teologien sijoittumista työelämään. Uraseurantakyselyn perusteella Suomen evankelis-luterilainen kirkko on edelleen merkittävin yksittäinen teologien työllistäjä. Kirkon ja muiden uskonnollisten yhteisöjen palveluksessa oli 45 % vastaajista. Reilu viidennes työskenteli julkisen sektorin palveluksessa ja neljännes joko yksityisen tai kolmannen sektorin tehtävissä. Suurin osa työssä olleista vastaajista työskenteli pappina (38 %) ja noin viidennes opetustehtävissä. Muissa kuin kirkon palveluksessa tai opettajan tehtävissä toimivia oli 36 %. Kyselyyn vastanneista 26 % oli suorittanut tutkinnon, joka ei ole antanut kelpoisuutta hakeutua papin tai opettajan tehtäviin.

Teologien työttömyys, joka viimeisten vuosien aikana on kääntynyt laskuun, on edelleen hieman vähäisempää kuin akateemisilla keskimäärin. Kyselyyn vastanneista seitsemällä prosentilla ei ollut työpaikkaa tai tietoa tulevasta työpaikasta. Myös epätarkoituksenmukaisesti työllistyneiden määrä (kyselyssä vastanneista 6 %) on hienoisessa kasvussa.

Toimikunnan jokaisessa kokouksessa keskustellaan teologeja kouluttavien korkeakoulujen ajankohtaisista asioista, joita oppilaitosten työntekijä- ja opiskelijaedustajat kertovat. Toimikunta pyrkii myös vierailemaan vuosittain yhdessä kolmesta oppilaitoksesta. Vuonna 2019 toimikunta vieraili Itä-Suomen yliopiston Joensuu-kampuksella, jossa toimikunnalle oli järjestetty yhteinen keskusteluhetki teologisen yksikön opiskelijoiden ja opettajien kanssa. Keskustelussa pohdittiin opiskelijoiden valmistumisen jälkeistä työllistymistä sekä pappisvihkimyksen odottamiseen liittyviä kysymyksiä. Toimikunnassa on keskusteltu myös muiden Pohjoismaiden (erityisesti Ruotsin) ev.lut. kirkkojen pappispulasta. Neuvotteluja eri Pohjoismaiden teologisten tutkintojen tuottamasta kelpoisuudesta ev.lut. kirkkojen pappisvirkaan on seurattu tiiviisti, kun toimikunnan puheenjohtaja Björn Vikström on toiminut neuvotteluissa Suomen yhdyshenkilönä.

Hallinnollisen uudistuksen seurauksena Åbo Akademin teologinen linja on osa samaa tiedekuntaa psykologian ja humanististen tieteiden linjojen kanssa (Fakulteten för humaniora, psykologi och teologi), joilla kaikilla on yhteinen dekaani. Prof. Mikael Lindfelt toimii yhdistetyn tiedekunnan dekaanina. Vastaavasti teologian linjavastaavana toimii prof. Bernice Sundkvist, minkä lisäksi kullakin oppiaineella on oma oppiainevastaava. Teologisen linjan tutkinnon uudistuksen mukainen työskentely on alkanut ja uusi oppiaineiden välinen yhteistyö toteutuu erityisesti kandidaattiopinnoissa (temaattiset perus- ja aineopinnot).

Helsingin yliopistossa (ml. teologinen tiedekunta) toteutettiin lv 2016–2017 tutkintojen uudistaminen. Uudet tutkintovaatimukset tulivat voimaan 1.8.2017. Tutkintojen uudistamisen yhtenä tavoitteena oli lisätä tutkintojen työelämärelevanssia. Uudistuksen myötä uusimuotoisissa teologian kandidaatin ja teologian maisterin tutkinnossa on kummassakin työelämäopintoina harjoittelua, kandidaatin tutkinnossa 5 op ja maisterin tutkinnossa 7 tai 10 op. Opetus ja koulutus on 1.8.2017 alkaen toteutettu erillisissä Teologian ja uskonnotutkimuksen kandidaattiohjelmassa sekä Teologian ja uskonnotutkimuksen maisteriohjelmassa, minkä vuoksi tutkintojen kaksipuolaisuus tulee jatkossa näkymään aikaisempaa selvemmin. Soveltavien opintojen uudistuksen

osalta tiedekunta seuraa uudistuksen tavoitteiden toteutumista opiskelijapalautteen, sisäisen arvioinnin ja työelämäpalautteen perusteella.

Työelämäyhteyksien suunnittelijan tehtävä on saatu täyttää pysyvästi, kun tehtävään sijoitettiin vuonna 2016 TM Timo Ävist. Työelämäyhteyksien suunnittelijan tehtäviin kuuluu nykyisten työelämäopintojen koordinointi, opintoihin kuuluvien työelämäjaksojen hallinnointi sekä soveltavien opintojen opettajien tukeminen opetus-tehtävissä.

Itä-Suomen yliopiston Filosofisessa tiedekunnan Läntisen teologian koulutusohjelma, joka täyttää vaatimukset Suomen evankelis-luterilaisen kirkon pappisvirkaan, on uudelta nimeltään Kirkon ja uskonnollisten yhteisöjen sekä kulttuurin suuntautumisvaihtoehto. Piispankokouksen nykyisten kelpoisuusvaatimusten uskonto-tieteen opinnot saadaan jatkossa toteutettua paremmin, kun Itä-Suomen yliopiston teologisella osastolla aloitti 1.1.2018 uskontotieteen professuuri.

## 2.2 Ennakoida ja tukea teologisen alan opiskelijarekrytointia ja työllistymistä

Ennakoinnissa pappisvihkimysten määrän arvioidaan nousevan vuoden 2014 notkahduksesta (65), ja pidemmän aikavälin ennusteessa päästäneen keskiarvon mukaisiin pappisvihkimysmääriin (70–90 pappisvihkimystä vuodessa). Suomen ev.lut. kirkolla on viime vuosina ollut hyvä työvoiman saantitilanne. Teologisista koulutusyksiköistä valmistuu vuosittain riittävästi teologian maistereita, joilla on halu ja kiinnostus kirkon töihin. Suomenkielisillä hiippakunnilla on mahdollisuus valita avoimiksi tuleviin papin virkoihin sopivia henkilöitä.

Teologikoulutuksessa soveltavalla opetuksella on keskeinen asema opiskelijan työelämävalmennuksessa. Soveltava opetus on myös keskeinen yhteistyömuoto kouluttavien yliopistojen ja kirkko-työntekijän välillä. Teologisessa koulutuksessa kirkon ja teologeja kouluttavien tiedekuntien välillä on toimiva yhteistyö erityisesti työelämäjaksojen toteuttamisessa. Vuonna 2019 työelämäjaksoille seurakuntiin osallistui 85 teologian opiskelijaa, joka oli lähes edellisen vuoden tasolla (2018: 89). Seurakuntaharjoittelijoiden määrä on nyt kahdena peräkkäisenä vuonna erityisesti Helsingin teologikoulutuksessa huomattavasti laskenut. Keskeisimmäksi syyksi seurakuntaharjoitteluun osallistuneiden määrän huomattavaan laskemiseen on osoittautunut tutkinnonuudistuksen aiheuttama katkos opiskelijan opintopolussa, kun tutkinnonuudistuksen perusteena on ollut suuntaus selkeämpään kaksiportaisuuteen tutkinnoissa. Myös Kelan opintotukijärjestelmä on rakentunut kahden erillisen tutkinnon rahoittamiseen – ensin suoritetaan kandidaatin tutkinto ja sen jälkeen maisterin tutkinto.

Vuonna 2019 useimmissa hiippakunnissa järjestettiin moniammatillisia KiTOS-seminaareja kirkon alalle opiskelijoille. Vuonna 2019 Kirkon työhön opiskelevien seminaareihin (KiTOS) osallistui ainoastaan 61 teologian opiskelijaa. Useiden vuosien ajan saatu opiskelijapalautte moniammatillisista seminaareista on ollut myönteistä. Teologian opiskelijoilla on tämän lisäksi eriytetty seminaariosuus (Reflektiopäivä), missä käsitellään soveltuvuustutkimuksen tuloksista nousevia teemoja sekä käydään henkilökohtaiset keskustelut hiippakunnan työntekijöiden kanssa. Lisäksi soveltuvuustutkimuksen toteuttajan Psykologitiimi Päämäärä oy:n edustajat kertovat Reflektiopäivän aikana soveltuvuustutkimuksen tulkinnoista ja tarjoavat opiskelijoille mahdollisuuden keskustella tuloksista sekä hiippakuntien edustajien että testin toteuttajien kanssa. Teologian opiskelijoiden tammikuun TUM-412 Seurakuntatyön seminaari, KiTOS –päivät ja syksyn reflektiopäivä muodostavat kokonaisuuden, jossa opiskelijoiden ohjaaminen läpi työssäoppimisprosessin toteutuu aiempaa paremmin.

Piispankokous teki päätöksen uusista pappisviran tutkintovaatimuksista sekä pappisvirkaan hakevilta vaadittavista todistuksista 11.9.2013. Osallistumistodistusta eli portfoliota on edellytetty kaikilta papiksi vihittävilta vuoden 2015 alusta alkaen. Helsingin yliopiston teologisessa tiedekunnassa työelämäjakson (TUM-412) yhteyteen on otettu käyttöön kirkon ohjeistuksen mukainen osaamisperusteinen portfolio.

Ohjeet on laitettu piispankokouksen pysyvien työryhmien sivuille, josta hiippakunnat linkittävät ne omille sivuilleen. Näiden ohjeiden lisäksi opiskelijoita pyydetään perehtymään kunkin hiippakunnan portfolion toimintohjeisiin ja mahdollisiin korostuksiin kunkin hiippakunnan kotisivuilla.

## 2.3 Opiskelijoiden spiritualiteetin ja kirkollisen identiteetin tukeminen

Opiskelijoiden kirkollisen identiteetin tukemiseksi koulutustoimikunta on tukenut opiskelijajärjestöjä piispojen vierailujen järjestämisessä tiedekuntiin. Työelämäjaksoihin liittyvät KiTOS-seminaarit lisäävät hiippakunta-kontaktien määrää ja tukevat opiskelijan kirkollista identiteettiä ja spiritualiteettia. Lisäksi pappisvirkaa hakevan todistus seurakunnan toimintaan osallistumisesta suuntaa opiskelijoita luomaan kontaktia seurakuntaan jo opintojen aikana.

Toimikunta tukee teologian opiskelijoiden omaehtoista opiskelijatoimintaa, joka täyttää seuraavat kriteerit: ”Tuettavan opiskelijatoiminnan tulee olla teologikoulutustoimikunnan toimintasuunnitelman tavoitteita tukevaa ja sen tulee tukea teologian ylioppilaiden pappis-identiteettiä ja hengellistä kasvua. Toiminnan tulee olla opiskelijoiden järjestämää. Hakemukselta edellytetään toimintasuunnitelmaa, hankkeen kokonaisbudjettia ja aikataulua. Toimintaa ei tueta takautuvasti. Haettavista varoista tiedottaminen tapahtuu teologikoulutustoimikunnan opiskelijajäsenten kautta ja TEKOn sihteeri esittelee hakemukset kokouksissa.”

Toimikunta tuki teologian opiskelijoiden toimintaa toimintakaudella myöntämällä Teologiska Studentföreningens vid Åbo Akademien (TSF) 700 euroa, Fides Ostiensikselle 1.400 euroa ja Teologian ylioppilaiden tiedekuntayhdistykselle (TYT) 1.680 euroa. Opiskelijajärjestöt laskuttivat vuonna 2019 vähemmän kuin heille oli avustusta myönnetty. Tämän vuoksi toimikunta ei edellisten vuosien tapaan jakanut budjettiin varattua kokonaisuutta (4.000 €) hakijoiden kesken, vaan myönsi tuen kullekin hakijalle hakemuksen mukaan, mutta maksoi tuen toteutuneen ja raportoidun käytön mukaan. Tukea maksettiin yhteensä 1.752,41 €. Tuen käytöltä edellytettiin, että se täyttää toimikunnan asettamat kriteerit ja tuen käytöstä raportoidaan annettujen ohjeiden mukaisesti. Toimikunta on laatinut ohjeet tuen käytöstä ja ne ovat luettavissa piispaikokouksen työryhmien sivuilla suomeksi ja ruotsiksi.

Opiskelijajärjestöt ovat oman toimintansa puitteissa järjestäneet vierailuja ja tilaisuuksia, joihin on kutsuttu piispoja (Simo Peura, Jari Jolkkonen, Björn Vikström, Bo-Göran Åstrand) sekä seurakuntien tai hiippakuntien edustajia keskustelijoiksi. Vierailuiden aiheet ovat nousseet opiskelijoiden tarpeista.

Toimikunnan antamaa tukea opiskelijajärjestöille on käytetty vuonna 2019 TYT:ssä monipuolisesti työelämätaitoja kehittävään toimintaan, joka samalla vahvistaa ja tukee pappisidentiteettiä. Toiminnalla on pyritty tavoittamaan mahdollisimman laaja-alaisesti kirkon virkaan tähtääviä teologian opiskelijoita. Vuoden aikana toteutettiin mm. ”*Kuinka puhua lasten kanssa uskonnosta*” keskustelutilaisuus sekä Koraani-ilta. Åbo Akademin TSF järjestää vuosittain perinteisen Seder måltid ateria, jonka suosio on pysynyt vakaana. Itä-Suomen yliopistossa Fides Ostiensis järjesti kymmenettä kertaa Ihmisen kohtaamisen teologiaa –seminaarin, jonka aiheena oli vuonna 2019 *Ihmiseksi oppimassa*.

Kirkon teologikoulutustoimikunnan puolesta

Bo-Göran Åstrand  
puheenjohtaja

Timo Ävist  
sihteeri